

VI. УКРАЇНЬСЬКА МОВА В АСПЕКТІ ПРИКЛАДНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА

УДК 811.161.2'38'42'373.612.2'367:82-1КметьІ.

ЕСТЕТИЧНИЙ ВИМІР ХУДОЖНЬОГО СЛОВА В ЖАНРІ ПОЕТИЧНОЇ МІНІАТЮРИ

Ніна Станкевич

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра українського прикладного мовознавства
вул. Університетська, 1/233, 79001 Львів, Україна
тел. (032) 239 43 55
e-mail: stankevychnina@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-0823-1853>*

Досліджено різноманітні форми вияву мовної естетики малого літературного жанру – поетичної мініатюри. Проаналізовано твори поетки Ірини Кметь, оригінальні за формою, глибоко філософські за змістом та багаті за своєю емоційною палітрою. Виділено основні мовновиражальні засоби естетизації, наголошено на важливості художньо-образних текстотворчих елементів, що здійснюють емоційно-естетичний вплив на читача.

Поетична мініатюра як літературний жанр переважає малий обсяг тексту та максимальну концентрацію думки, почуття, художніх образів. Смыслова насиченість змісту твору зумовлює використання мовностилістичних засобів, що сприяють естетизації художнього слова. У статті проаналізовано різноманітні форми вияву мовної естетики в поетичних мініатюрах Ірини Кметь – оригінальних за формою, глибоко філософських за змістом та багатих за своєю емоційною палітрою.

Визначено головні концептосфери поетичних мініатюр – природа, людина, мистецтво, Бог. Їхній взаємозв'язок сприяє творенню розгорнутих художніх образів, філософським узагальненням, посиленню емоційно-чуттєвий спектр поезій.

Естетичний вимір поетичного слова Ірини Кметь багатогранний. Мініатюрам властива особлива ритмічна та фонетична організація, новаторські експерименти зі словом (алітерація, паронімічна атракція, написання тавтограм, актуалізація внутрішньої форми слова, обігрування смислу). Поетка вміло використовує конотативний потенціал слова, вживає емоційно-оцінну лексику, якою демонструє власні душевні переживання та рефлексії.

Виділено основні мовновиражальні засоби естетизації, наголошено на важливості художньо-образних текстотворчих елементів, композиційних прийомів, що здійснюють емоційно-естетичний вплив на читача. Простежено, як смыслова насиченість змісту поєднується з творчо реалізованою структурою. Доведено, що комплекс художніх образів в поезії сягає національно-культурних джерел, звідки поетка черпає епітети, порівняння, метафори-символи, особливо для опису світу природи.

Філософська глибина поетичних мініатюр є наслідком осмислення найвищих істин загальнолюдського досвіду. Поєднання зі суб'єктивним, особистісним відчуттям навколишнього світу, подій у ньому зумовлює авторські узагальнення. Це дає змогу стверджувати високу афористичність багатьох поезій.

Ключові слова: поетична мініатюра, лінгвостилістика, мовноестетичні засоби, епітет, метафора, антитеза, алітерація, мовна гра, поетичний синтаксис.

DOI:

Постановка проблеми. Мініатюри як літературний жанр мають давню історію, різноманітні текстотипи (прозові та поетичні), власні тенденції розвитку відповідно до змісту епохи та національно-культурної специфіки. Чи то рубаї, хоку, танки, фрашки, коломийки, чи то образки, силуети, “окрушини”, шкціци, психогра-

ми, арабески, силуети, новелетки, фотографії з життя та ін. – ці жанри об'єднують передусім малий обсяг тексту та максимальна концентрація думки, почуття, художніх образів. Саме таке “ущільнення”, смислова насиченість змісту твору зумовлюють увагу авторів до його образно-семантичних складових, мовностилістичних засобів, що сприяють естетизації художнього слова. Поети, які творили чи творять у цьому жанрі, мають власні тематичні спектри, стильові доміанти, образні комплекси, асоціативне тло, особливості композиційної організації. Літературознавчі та мовознавчі дослідження збагачують наші знання про ідіостилі українських поетів та мовну естетику образного слова.

Власне в жанрі ліричної мініатюри потужно заявила про свій поетичний таланти Ірина Кметь. Збірка поезій “Раліця” побачила світ у 2019 році [5], але поетка й надалі творить поетичні рядки саме в такій жанровій формі. Опановуючи словесне мистецтво, авторка вміло залучає певні стилістичні механізми й засоби, що “естетизують” текст, надаючи поезії художньої вартості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суть мініатюри як жанру, її ознаки, класифікацію, еволюцію розглядали науковці І. Денисюк, О. Гінда, В. Корнійчук, Н. Науменко, А. Скоць, О. Шаф та ін. Дослідники приділили окрему увагу багатозначності терміна *мініатюра*, поділу на прозову, драматичну та віршовану форми, описали жанротвірні параметри, етапи та тенденції розвитку кожного виду, вказали на відмінність між європейськими та східними поетикальними ознаками, а також висвітлили проблеми жанру у зв'язку з циклізацією. Т. Винник присвятила дослідження композиційним елементам малих літературних жанрів та їхній ролі у творенні цілісності художнього тексту [2]; О. Шаф ґрунтовно дослідила розвиток мініатюри у складі ліричних жанрів на рубежі ХХ–ХХІ століть, розглянула “жанрово-стильові алгоритми”, поетику та мовнообразну своєрідність ліричних мініатюр у творчості Т. Мельничука, Е. Андіївської, М. Кіяновської [10].

Прагнучи розкрити таємниці “естетичних кодів” у творчому доробку Ірини Кметь, ми спиралися на загальні положення щодо різноманітних форм вияву естетичної функції художнього слова (В. Русанівський, В. Чабаненко), а також праці науковців, у яких досліджено творчість окремих письменників крізь призму естетики (А. Загнітко, Л. Оліфіренко, В. Максимчук, Т. Шульга, Г. Сютя).

Виокремлення раніше не з'ясованих частин загальної проблеми. Короткі поетичні рефлексії буття, навколишнього світу, людини в нім не лише засвідчують творчі фантазії поетки, “емоційні порухи душі”, відображають своєрідність її мововсвіту, а й поповнюють образну скарбницю мистецького слова. Аналіз механізмів творення символічних образів, художніх засобів для увиразнення їхніх смислових контекстів, способів досягнення суголося лаконічної форми та глибокого змісту дасть змогу виявити особливості стилю авторки збірки, джерела мовної естетики її поетичного слова, а також розширити уявлення про можливості ліричної мініатюри як жанру.

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідити особливості образно-художніх форм поетичних мініатюр, їхню естетичну вмотивованість, ступінь циклізації, описати важливі лінгвоконцепти віршів та емоційно-смислові поля, які їх актуалізують, а також численні стилістичні засоби, що “естетизують” мовну тканину поезій Ірини Кметь. Джерельною базою слугують ліричні мініатюри із зазначеної вище книги поетки [5].

Виклад основного матеріалу. Жанровими особливостями літературної мініатюри є невеликий обсяг, композиційна завершеність, узагальнення думки й образу [7 : 47–48]. Показово, що основні ознаки прозової та віршованої форми мініатюри, попри різницю в сюжетно-композиційному плані, є багато в чому спільними, зокрема й в естетичному аспекті. За висновками О. Гінди, для прозової мініатюри характерні максимальна концентрація життєвого матеріалу, думки і почуття, художнє узагальнення, морально-філософська наповненість змісту, асоціативний фон, який передбачає широкий підтекст, художній символізм, авторське особистісне звучання [3]. Концептуальною жанровою особливістю поетичної мініатюри О. Шаф вважає те, що вона сприймається “моментально, в усій смисловій цілісності, як емоційно-рефлексивний імпульс”, оскільки виражає “одне (єдине) почуття, порівняння, думку з максимальною чіткістю за відсутності динамічного розвитку, тематичних нюансів”. Отож їй притаманна філософська “місткість”, пов’язана з надзвичайною концентрацією в ній і смислу, й емоції [10 : 44–45]. Важливими рисами ліричних мініатюр є також інтонаційна нерозчленованість; композиція, спрямована на досягнення естетичного ефекту; інакомовність; використання складних образів-символів, зміст яких розгортається асоціативно; символічний характер та змістова вага предметних (пейзажних та ін.) деталей, емоційна насиченість слова. Актуальність нашої розвідки підтверджують і такі висновки дослідниці: “Поширення жанру мініатюри в сучасній поезії почасти зумовлене такими реаліями культури, як прискорення темпу життя, концептуалізація мислення (і художнього зокрема), а також естетичною орієнтацією на точність і лаконічність” [10 : 47].

Зазначимо ще одну жанрову особливість мініатюри – тяжіння до творення циклів. На думку О. Гінди, це диктує валентна природа жанру і бажання автора реалізувати повніше свій творчий задум, створити узагальнений художній образ. Незважаючи на те, що твори-мініатюри композиційно автономні та естетично самодостатні, цикл становить “своєрідний контекст, в межах якого кожна одиниця резонує інакше, ніж автономна” [3 : 116]. Тоді фрагменти “притягують” один одного, а цикл виконує роль “зчеплення”.

Саме так реалізовано авторську концепцію в досліджуваній збірці поезій. Поетичний цикл має назву “Раліця”, що вже відтворює сприйняття людського життя як складного метафоричного образу *поля / ниви*. Тлумачення слова не змінилося від того, що було подане у словнику Б. Грінченка: “Поле, вспаханное ралом. *Изгору я ралицю, посію я пшеницю*. Чуб. V. 168. [9 : 4]. У сучасному тлумачному словнику додано стилістичну помітку *заст.* (застаріле) – “Поле, зоране ралом” [1 : 1200]. Таке саме стилістичне маркування має і слово *рало*: “Примітивне знаряддя для оранки землі” [Там само]. Науковець В. Жайворонок вносить це слово до знаків української етнокультури і пояснює як “старовинне примітивне знаряддя для оранки землі, попередник плуга” [4 : 495]. Примітно, що ілюстративний матеріал в останньому словнику засвідчує саме давність поняття: *І до плуга, і до рала, і до хлопців дала драла* (М. Номис); *Покинув ниву я і рало, Покинув хату і город* (Т. Шевченко). Використання в назві вічного народного образу *ниви земного життя* авторка в передмові пояснює сама, розгортаючи його у складнішу метафору: “Раліця – зорана і готова до засіву нива, виплекана під сонцем родинного затишку і любові, зрошена дощем пережитого і прожитого, настояна на вітрі буднів і свят” [5 : 6]. Поглиблюючи образ ниви, поетка структурує вірші за чотирма розділами, які по-своєму чуттєво розгор-

тає в асоціативних площинах – борознах: *Борозна осені – вдячності; Борозна зими – пам'яті; Борозна весни – прощення; Борозна літа – любові*. Як бачимо, буквалізовано “життя” ниви за порами року, а також сформульовано символічні узагальнені образи з життя людини – *борозни буття*. Це відображають і перші віршовані рядки: *Мережане поле... / Раліця душі...* Так створено паралельні метафоричні образи – *нива життя – нива душі*, що об'єднують поетичний цикл в художньо-естетичне ціле. Звичайно, емоційні рефлексії на етапах “мандрівки життєвою нивою” передусім суб'єктивні. Авторка сама стає “гідесою” в цій мандрівці, розкриває нам, чому саме кожна борозна / пора року має таке означення:

осінь – вдячність: Дякую за кожен відірваний листочок, доспілий горіх, за сіре, захмарене, прошите холодним сонячним променем і тепло-холодними нотками-нитками небо осені, за спасівські яблука, відчуття воскресіння й радості Першої, Другої Пречистої, м'якість і надійність Покрову Божої Матері, бо далі – відлуння “кру...кру...кру...” і дзвінка, гостра та міцна, мов струна, пам'ять про рідних птахів, які передчасно і вчасно відлетіли у вирій...війна, голодомор, знову війна...;

зима – пам'ять: ...це радісне відчуття присутності поруч найрідніших людей, бо з ними іти в новий рік не лячно і легко. Початок настояної пори усвідомленої потреби сповіді дарує передвесняне бажання віднайти себе для Бога і Бога в собі;

весна – прощення: ...це молитва, покута, прощення і передчуття сторінок прочитаного, прожитого, сподівань, терпіння, віри і вдячності за можливість співстраждати з розп'ятим Спасителем, щоб воскреснути в любові;

літо – любов: ...це відчуття руху і світла, переплетення стежок, квітів, зелені, річкової прохолоди у кольорах, невимовне бажання жити для світлого смутку, щоб побачити воскресіння у Різді [5 : 6 – 7].

У цьому зверненні до читачів вбачаємо ще одні важливі смислові контексти поезій Ірини Кметь, а саме: Бог, рідна природа, родина, мистецтво (вишивання, писанкарство (зауважимо, що авторка збірки – відома в Україні майстриня-писанкарка, вишивальниця)). Надалі вони розгортатимуться в ліричних мініатюрах взаємопов'язано, творячи “єдиний концептуальний погляд на світ”. У тематичному спектрі поезій є місце й суспільним явищам та реаліям (“думці серйозній”): мова (*І знову про мову – міцне коренистеє древо...*), війна (*Покровом неба ховані віки... / у ній живуть / життя захисники...*), історія та сучасність (*Країно, 27 – лише початок...*) та ін.

Поетичні мініатюри у збірці здебільшого мають невелику кількість рядків – від 2 до 9, становлять монострофу, інтонаційно нерозчленовану, цілісну щодо вираженої у творі рефлексії. Незважаючи на кількість рядків, за внутрішньою будовою мініатюри поетки часто є двочленими. Композиція – надзвичайно важливий жанротвірний параметр ліричної мініатюри. Науковиця О. Шаф докладно описала суть двочленності композиції. Експозиція налаштовує реципієнта, готує його до сприйняття заключної частини, яка у творі відіграє особливу роль, несе емоційне та ідейне навантаження, у ній сконцентровано весь смисл твору. Вона є “кульмінаційним пуантом”, “емоційним вибухом”. Водночас “відкритість фіналу” посилює емоційність, активізує читача, пробуджує в ньому прагнення співтворчості. “Двочленність композиції мініатюри, – зазначає дослідниця, – не передбачає протиставлення, ідейного, змістового контрасту або двоплановості думки, переживання. Тобто, на відміну від великих форм, двочленна композиція мініатюри націлена не стільки на

вираження змісту, скільки на досягнення естетичного ефекту” [10 : 44–45]. Ось для прикладу дво- і чотиривірші з такою побудовою:

Так мало залишилось до весни – лиш тремоло / зимової струни... [5 : 72];

Зупинитися й слово промовити

Тихо – іду...

У мовчанні і в кроках від себе

Себе віднайду... [99 (Тут і надалі покликатимемось лише на сторінку збірки)].

Часто саме в цьому “фіналі” мініатюри закладено філософську думку:

Буває, в’януть квіти, почуття... / Такий мінливий многоцвіт життя [114];

Так мало треба, щоб дійти – / без поспіху і слів іти... [119];

Якщо бджолою народився, / не нарікай, живи, трудися! [129].

Лаконічність форми поетичних мініатюр посилює і смислову насиченість змісту, образність мовних одиниць. Разом з філософічністю та певною афористичністю ліричні мініатюри впливають на читача чуттєвістю і красою слова. Саме красу й художність мають втілювати формули, моделі та конструкції мовної естетики. ”Мовна естетика, – зауважує дослідниця поетичної мови Л. Оліфіренко, – це форма відшліфованості будь-якої лінгвістичної одиниці, її наповнення власне авторським змістом з відповідною естетичною настановою, кореляція з певною категорією естетики і зв’язок з національно-когнітивним простором” [8 : 5].

Пори року, окреслені в назвах розділів, є основним мотивом та текстотворчою ознакою досліджуваних поезій. Поетка проживає дні, прямує життєвою нивою, передусім відкриваючи власні порухи душі – емоційно-чуттєві рефлексії кожної природної пори: осені (*Дозрілі горобини коси / нагадують усім – вже осінь... [13]*); зими (*Зігрті снігом ягоди червоні / замерли в сині неба на гіллі... / і лиш хвилини, / бо не на припоні, / летять до січня / в грудня на сідлі... [45]*); весни (*І на землі пелюсток білих цвіт... / То сльози білі, так біліє світ ... [94]*); літа (*Гілля зафруктилось на сонці – / солодке літо на долоньці [119]*). У поетичних мініатюрах, присвячених кожній порі року, закономірно “оживають” художньо осмислені природні реалії, явища, водночас авторка акцентує увагу й на тогочасних подіях. Наведемо для прикладу лише деякі з них. У мозаїці *осінньої історії* – це *яблука, гарбузи, верес, жоржини, спілий овес, скошені ниви, зоране поле, озимина, павутиння, вирій, бабине літо* та невіддільні від історії країни *День листопадового чину, Голодомор*; *зимові миті* – це *морозяний ранок, сніговий покрив, сніжинки, хуртовини*, а ще все те, що передає *теплість різдвяних свят: дідух, кутя, коляда, щедрівка*; у рядках *весняної повісті* – *пухнасті бруньки, первоцвіт, конвалії*, а також *Великдень, дні Кобзаря, чорнобильська весна*; *літа смак* творять *ромашки, м’ята, бджілки, троянди, колюча стерня*, а також *Спас, Зелен-свято, День Незалежності* та ін. Названі слова та вислови є ключовими в темі вірша або творять гармонійне чи, навпаки, дисгармонійне асоціативне тло до формулювання основної думки. Часто вони є деталлю (реалією дійсності), яка, за словами О. Шаф, “не буває описовою або інформативною, а тягнє до максимального узагальнення й символізації, що також зумовлено потребою компресії тексту та посилення його художньої потужності”. Дослідниця констатує: “Предметна деталь (як і пейзажна, або та, що вказує на характер дій, думок суб’єкта) у мініатюрі може співвідноситися або з психічним станом ліричного героя, або зі станом світу в цілому, або може окреслювати філософську проблему” [10 : 46].

Зазначимо, що мініатюри Ірини Кметь іноді розпочинаються саме з таких

предметних деталей, які не тільки формують художній образ, а й стають тим імпульсом, що розвиває та психологічно поглиблює думку. *Коштовний каштановий камінець у їжачковій шубці, вогник свічі, нарцис на підвіконні, дзвіночки конвалій, розсипані разки, прожилки на листках, росинка на стеблі* є образами-символами або ж розгортають інший образ, дотичний до цього контексту. Саме так художнє бачення “відкриває перед нами “новий світ”, з новими, більш інтенсивними формами буття”, якусь внутрішню правду, красу і силу [8 : 5].

Безперечно, природа будь-якої пори року – це і є краса. Проте життєва дорога сповнена не лише радістю, поруч ідуть неспокій, смуток, біль втрати. Загальноестетичне навантаження лексем власне й відображає таку реальність: *гаряча неспокійна осінь пов’язана з терпкими днями, журавлиною тугою; зима сніжиста і м’яка, як крила ангелат – із студеними днями, коли хурделить, завіва; весна – з радісною і сумною сльозою, доспіле літо – з гірчавим присмаком полину з пугі. Та ще й болить війна у серці – диявольська війна.*

Примітно, що в поетичних мініатюрах природа створює асоціативне тло прожитого дня, увиразнює життєве кредо, філософську думку. Поезія передусім емоційна, проте часто думки авторки мають констативний характер, виразно афористичні. Афористичність досягається компресією закладеної у вислові інформації, високим ступенем узагальнення, позачасовістю судження, лінгвальною креативністю, естетичною вартістю. Уведені в поетичні мініатюри констативи мають світоглядний зміст: *Є час їти і час літати; Молитва – спраглої потреба, / віконця просвіток у млі; Мовчання – тиші лейтмотив; І кожна зустріч – через річку міст; Дожити – дар; Довіра – до віри дорога... / до себе, до свого порога; Чужою пам’ять не буває; Людина у мові – і мова в людині жива; Настоящий на боротьбі узяток / зміцнить ходу і збереже сліди; Незалежність залежить / не від залози – від любові і віри / аж до знемоги; І кожен день – одна коротка мить / в мозаїці дарованого року. Але частіше поетка у таких дефініційних моделях (А=Б) вдало поєднує реалії природи, людину, предметний та абстрактний світ, видаючи власну чуттєву образно-асоціативну реакцію на побачене. Іноді таким твердженням починається або ж закінчується мініатюра. Наприклад: *І кожен з нас – відірваний листочок; Взаємини людей – осінні листя, / а ще весняне й літньої пори...; Потріскана земля / засіяна квітками – / який величний знак / нескореності, сил та ін.* Багато таких структур відображають образно-художнє сприйняття навколишнього світу: *понеділок, який прокинувся з неділі, – гірко-солоний лан для бджілок: легенькі крильця метелика – вітрячок від спеки; листочок – нота на струні гілля та ін.**

Естетичну смислову ауру поетичного слова Ірини Кметь створюють безліч словесних “знадібок”, вишуканих новотворів. Подамо їхній неповний перелік: *павоть, Perezва, Perezra, віднова, допочаток, завузлини, напівземля, напівнебо, негідь, онова* та ін. Продуктивними серед способів творення нових слів є префіксально-суфіксальний та спосіб основоскладання: *поліття, порання, передзим’я, передсвіття, розгілля, розхристя, безсніжжя, беззвуччя, павутиноплетиво, звукодоц, життєко-ло, крапкокоми, землебо, аромогірлянди, рясноцвіт, тихоплин, білокрило, світо-творити* та ін. Часто це абстрактна лексика, яка вплітається в поетичний контекст, додаючи свіжості та оригінальності висловленим думкам, а поєднання двох основ розширює семантичні обрії художнього образу. У складі образних словосполучень та речень: *дозимова мить, полютий день, завітчана замрія, жовтить осінь, гли-*

бить душі безодня – смисл новотворів увиразнюється. Експерименти зі словом зумовлені й формально-змістовими властивостями жанру мініатюри, що передбачають «моментальне сприйняття». Текст мусить мати певний “магніт”, а слово, яке, на думку дослідниці мовної естетики Л. Оліфіренко, в поезії “перебуває у найбільш напруженій формі” [8 : 3], у коротких віршорядках має розкрити свій образно-емоційний потенціал.

Найвиразніше в мовноестетичному плані (в численних метафорах, епітетах, порівняннях) у поезії «живе» природа. Для авторки *достигло й солодко звучить осінь*. Тут і звичні природні явища: *періциють дац, хрумтить пожовкле листя*; і художньо осмислені просторові-часові, предметні ознаки цієї пори: *осінь пече пелюстками жоржжін; птахи крильми колояться просинь; кровить земля... калиново, багряно; заплетене у зеленаві коси осіннє сонце золотоволосе*. Так само опоетизовано й інші пори року: *замерзло-осаяні рази коралів грудня; пелюстки весни; котики небес; солодкий колір спілої троянди; колісниця літа; сонячна ватра* та ін. Мистецьке відчуття навколишнього світу втілено найперше у слухових образах. Природа у всі пори року, навіть кожен місяць в поезії Ірини Кметь справді “звучать”, сповнені музики й мелодій: *мелодія літа, мелодія неліта, весняний акорд, акорди сівня, акорди осені, пауза зими, зимовий менует, ритми листопаду*. У поетичних мініатюрах широко використано лексику з музичної сфери: *ноти, реприза, затакт, скерцо, мотив, соло, пісня, сонет, арія, увертюра* та ін. Найчастіше музика є джерелом творення метафор, часто ускладнених іншими образами: *струни осені; струни березня; акорди землі; нотостан зораних полів; зелен лан прошитий квітками рапсодій; літа ноти в вирій відлетіли; липень співа колісанку кораблику мрій; мелодія вечора нотами неба зорить*. Саме тут можемо проілюструвати суть загальної смислової ідеї поетичних мініатюр, реалізацію творчого задуму авторки, втілену у рядку: *...трива безкрая / мелодія життя і музика душі*. Життя природи тісно переплітається з життям людини, відкриваються глибинні асоціативні зв'язки, зміни в природі – це і події прожитих днів (*дні – нотостан*), і почуття (*мелодія сльози*), душевні переживання (*акорди сердець*).

Зорові образи в текстах мініатюр передають кольористичні епітети. Вони мають реальне предметно-візуальне або символічне значення кольору: *білий цвіт, біла зима, чорна земля, пожовкле листя, зелен лан, червоно-чорні барви вишиття, сіра бруківка, коло золоте* (сонце), *білий кінь* (сніг, зимова пора), а також взаємодіють з іншими образами *кольорових днів, кольорів життя*, які творить поетична уява, якот: *світле безгоміння, гарячо-жовті слова, пожовклі слова, сірий сонет, червоно-жовті світовідчуття, колір дня – зелений, глибокий синій неба став* та ін. Колоративи мають і дієслівне вираження в метафоричних образах: *біліє день на клаптику тканини, осінні дні жовтіють на гіллі*.

Філософське осмислення життя як *ралиці* робить домінантним об'ємний образ природи. Поетка “йде” по цьому полю *борознами / дорогами / стежками*, проживає *місяці / дні / ранки / вечори / миті*, творить з природою *живий діалог*, відкриваючи перед читачами *палітру душі*. Спостерігаємо єдність людини й природи, своєрідний паралелізм у світобаченні та світовідчутті, що вповні відображають художні засоби. Зокрема епітети – позитивно оцінні: *пречиста осінь, тихий вирій, білогривий світанок, медяно-мідяний день, осінній ранок маково-бляшаний, погідний обрій, прозора синь / духмяні почуття, ніжна мить, солодкі ніжні сни*; та негативно оцінні: *промерзла і невиспана земля, суха зморщена земля, заплакані спросоння пе-*

люстки, дощове розхристя / розпечене сумління, нестишені думки, заплакане мовчання. Таке саме співзвуччя демонструють метафори: (1) *очата літа, крило сонця, золото низин, тареля місяця, скатертина ночі, крихти зірок; день дощем умився; зоря ранкова вилікує очі / вітрила мрій, спокою вітрила, перезвук надій, легіт думок, думки-смаколики поспіли*; (2) *сльози дощу, липкі тенета втомленого дня / душі поріз, душі дірки, душі безодня, краплина смутку, пустеля спогадів і мрій, паморозь гордині*. Часто саме поєднання площин “природа – людина” творить метафоричний образ: *листя слів, життєві плани, людське суцвіття, пелюстки долі; сльотою вмитий серця плай; вітер заболить; думки просіює крізь сито часу вітер* та ін. У цьому ж сплаві народжуються порівняння: *миль, як павутина; вічність – ввіймана миль, мов сніжинка у січні; рядки, немов грядки... / Вже літери поспіли; ...бурулька у вікно – немов льодяник в березня вітрині; думки, як ягідки, поспіли в голові* та ін. Їхнє завдання в тексті – посилювати емоційність мови, “збагачувати зміст певного слова чи вислову” [6 : 109].

Естетично виразні, з глибоким національно-культурним змістом образи життя (поля) як **полотняної ниви** – з вишитими дорогами, стібочками долі, мережками днів, гаптованими нитковими роками, та особливо – життя як **писанки долі** (В’язкі, мов час, протяжні, / мов життя... / і неперервні лінії воскові). Авторка зазначає це й у вступному зверненні до читачів: “Ця книга – моя писанка і читанка для інших”, адже “писанкування, як і життя, у кожному пору року дивує нас різними відчуттями” [5 : 6–7]. Асоціативне тло цих символічних образів творить відповідна лексика: *тканина, нитка, голка, стібки, лицьова доріжка, хрестик, гладь, вишиванка, вишиття, назви видів швів – “уперед голкою”, “солов’їними вічками”, “курячим бродом”, “ляхівкою”, “верхоплутом”* та ін., а також *писачки, краплини воску, гарячий віск, свячене яйце, писанкові барви*. Майже кожне з цих слів є частиною чуттєвого образу, рефлексією на прожитий день; узорі й лінії на полотні чи писанці віддзеркалюють думки, настрої ліричної героїні: *ця голочка з ниткою / легко, завзято... / призбирує вишиті / будні у свято; хрестиком стелиться стежка до дому; на писанці намолені думки; радість писанково щедро квітне; воцані лінії покути; восковий виднокіл; писанкові кольорові “літери”* та ін. У згаданій передмові до книги авторка наголошує на взаємозв’язку пір року і писанок та виокремлює почуття, які ця єдність викликає: *світлий смуток, радість, невимовне бажання жити* тощо.

Невеликий обсяг вірша зумовлює водночас місткість художнього образу, а це, своєю чергою, згруповує тематично близьку лексику, створюючи умови для його розгортання. Окрім залучення в образну систему мистецької сфери (музики, вишивки, писанкування), авторка легко та гармонійно включає в поезії й інші лексико-тематичні групи. Художній образ *запечене в осені листя* вона поетично розвиває у цьому ж тематичному ключі, використовуючи слова та вислови: *випічка жовтня, зовсім не глевке гілляччя; присмачити, смакує, готове меню; свіженьке, гаряче, хрумке*. У своєму тематичному полі творять цілісний художній образ слова: *книга, збірка, сторінки, літери, том, крапка, тире, трикрапка, стиль, рима, верлібр, кегль, абзаци, фоліант, форзаци* тощо.

Різні плани зображення в досліджуваних ліричних мініатюрах (природа – людина, мистецтво – людина, особистісне та буттійне) найчастіше слугують не лише вираженню почуттів широкого спектра, а й утвердженню певних морально-етичних цінностей, естетичних категорій чи запереченню їхніх протилежностей. Авторка будує свій

дім душі, використовуючи властиву жанру “інакомовність з високим ступенем узагальнення”, шукаючи *загублену у буднях істину*, роблячи власні емоційно-суб’єктивні висновки, філософські узагальнення. З одного боку *Добро (паростки добра, всесдобро), Надія, Віра і Любов (У любові хай весніє світ!), молитва, тепло сердець сім’ї, знайомих, друзів (колиска дому, батьків любові нить)*, з іншого боку – *байдужість, зверхність, глумота, нерозуміння, зневіра, паморозь гордині, зверхності кора*.

Потужно розвинуто в поезіях концепт *Бог*. Його макровимір теж тісно переплетений з *Людиною*. Усе, пов’язане зі *Спасителем, Творцем*, – це світлий бік прожитого року, декларація спокою, надії, покори, вдячності, покути, прощення. Урочисто-піднесений стиль опису релігійних свят, особливо *Дня Великого, Різдва*, відображено у вживанні власних назв: *Ангел, Зоря Вифлєсська, Зоря Світанку, Світлий ранок, Небо, Божий собор, Дитина, Колиска, Боже сповиття, Нове Слово, Голгофський хрест, Той, хто на землі Воскрес, Воскресіння, Вознесіння* та ін. Авторка відгукується на свята кожної пори року, мініатюри мають ніжно-щемливе звучання, природа співзвучна зі *світлим смутком* чи *радіним передчуттям*. Вважаємо, що ця лінгвоконцептосфера варта окремого дослідження.

Універсальним засобом, який допомагає повніше описати поняття, почуття, явища, є контраст. Використання антонімів у поетичному рядку, об’єднання їх в антонімічну пару (*кінець – початок; солод і полин; простий мотив, але складний урок*) дає змогу створити об’ємніші образи, висловити глибшу думку. До того ж антитеза не тільки ширше протиставляє поетичні образи, а й додає афористичності всім рядкам:

*Слова цукрової вати не можуть довічно тривати,
присмачені сіллю думки – їдкі,
але все ж на роки... [39];*

або ж лише “фінальному” вислову:

*Біла зима...чорна земля...
світло і тіні зблизька й здаля...
Свята і будні з верхів й долин...*

Часу замало – безліч хвилин... [43].

Іноді цей висновок має не так філософську глибину, як сильний емоційний заряд: *Скільки нас тут / на землі просто тліє... / Скільки їх там / серед неба зорить...* Особливою майстерністю володіє поетка у використанні оксиморону, не лише поєднуючи семантично несумісні слова, а й вплітаючи їх у порівняння чи метафору, ускладнюючи епітетами: *гаряча осені весна; дозрів зимовий сад; Хай рідною щодня й щосили / говорять і мовчать уста; Голосно пам’ять мовчатиме; сонливе завтра проника в тепер; прості, як світ, й складні, як світ, питання; безмов’я гомінкого дня*.

Поетичні мініатюри невіддільні за своїм змістом від загальнокультурного національного тла. Вдумливий читач зрозуміє алюзії чи навіть цитати, на основі яких у поезії розвинуто художній образ: *Ну що б, здавалося... прості слова...* (Г. Шевченко); *“Чому квіти мають очі?”*; *“На відстані сльози / ідуть за днями дні”* (слова з відомих пісень) тощо. Такі вкраплення інтелектуалізують текст. Ужиті фразеологічні одиниці часто є стрижневим компонентом у змістовому плані мініатюри: *іти “на ви”*; *поставити над “і” усі крапки* та ін.

У мовноестетичному реєстрі художніх засобів Ірини Кметь особливе місце займають засоби поетичного синтаксису. До них можемо передусім зарахувати тавтологію. Лаконічна форма мініатюри спонукає до використання креативних струк-

тур, а повторення однакових чи однокоренових слів наголошує на їхньому значенні, посилює і значно увиразнює зміст: *живуть, щоб жити життя; легке тривання нетривалих стріч* та ін. Часто таке повторення веде читача від прямого до переносного значення слова, збільшуючи ефект: *сухий листок / суха трава / сухі слова*, а “жонгливання” словом – до нагромадження метафоричних образів:

*Дощі з дощем, дощавий липень
до серпня дощиком приплив...
і мокрі від дощу хмаринки
дощем до серця приліпив* [113].

Трапляється в тексті і властива афоризмам риторична фігура – хіазм, яка полягає в перехресному вживанні однакових слів, наприклад: *Крильця метелика, як пелюстки, / і пелюстки, як метелика крильця*. Творчий підхід бачимо і в такій мініатюрі: *Мине... Не ми...* [72].

А проте вершиною цих повторів в поетичних мініатюрах є анафора. Вживання на початку кожного рядка однакових слів, зокрема прийменника *за*, має свою поетичну традицію (в поезії В. Стуса, Л. Костенко). Таке повторення (7 разів) у мініатюрі Ірини Кметь, яка закінчується важливим дієслівним словосполученням: *дякую без меж*, має своєрідну “форму поетичної молитви”, де спочатку йде перелік емоційно описаних об’єктів, за що саме авторка дякує (*за барви світла..., за почуття..., за осінь..., за кожну мить..., за напрям руху..., за рідних..., за дощ осінній*).

Можна стверджувати, що саме фонетичній організації мініатюр авторка збірки надає великої ваги і, безперечно, це естетизує її художню мову. Наведемо приклади таких прийомів. Повторення однакових звуків, що відображають акустичну співзвучність з художніми образами (алітерація): *Розірвані разки... / Розсипані врази... / не зв’язані й різкі / різки від фраз розмиті...; римовані рядки розсмектують рубці; Мелодії із криці, і з кориці / від “Зоряниці” зоряно дзвенять...; вживання слів, у яких на початку є один звук чи однаковий склад: *Здається, звечора зачепилося / заспане завтра / за закрутини задумів...* [115]; повторення звуків або початкових складів лише суміжних слів у рядку: *осінь... жовтить з дощем до вирію... / до щему...; Від межі до межі... / вже змережане поле... / міражі...; Зима... зимова... мить зимова... / Відземки зігрів земля...; а ще більше – написання мініатюри, де кожне слово починається з однієї літери (так званої тавтограми або, за висловом Г. Онкович, *словограю*). Притім поетка творчо підходить і до цих прийомів, не дотримуючись лише одного з них, ускладнюючи і змішуючи звукописи рядків:**

*Плюта повила плюц...
почата проці повідь...
сльотавий світлий стук
сльозинки... Світла сповідь...* [76].

Збірка містить близько 20 таких мініатюр, але в поетки це не звичайна гра в багатослів’я, а чуттєво передані *струни душі*, дбайливо наповнений *дзбан думок*, продумане переплетення конкретних та абстрактних слів, хай то емоційна рефлексія чи логічний умовивід. Наведемо лише початки декількох з них: *Мережка, м’ята, моріжок... / мелодія, молитва мами...; Переступити... просто... перейти... / передсвіт прийде... / пройдене проймає... / перезвою пропалене...; Суціль стиха сипле сніг... / сповнює серденько сміх...; Самотина сваволить, спопеляє... / серед суцвіття самість – сухостій; Спекотна совість, / сонцясяйна сповідь...* Саме в таких міні-

атюрах трапляються сюрреалістичні метафори, може критися глибока філософська думка, що спонукає читача до співучасті в розмислах.

Взагалі мовна гра, основана на явищах омонімії, паронімії (паронімічна атракція), – один із найпродуктивніших мовновиражальних засобів, які використовує авторка. Часто ними починається або закінчується мініатюра: *Мерéжу осінню мерéжу...; за хмарами захмарний щем...; Доро́га серцю дорога́...; Образи... обра́зи – листопад...; Дорога до гори...; І хай погода не до літа, / не доліта тепло; Довіра – до віри доро́га...; Стемніло небо ще на кілька зір... / Вже зір не той; єдна на пружі тінь примари / і світло світовідчуття...; ...цвіт опав... / втомився... / і на осонні сонному приліг... Це або відразу привертає увагу читача, засвідчує смислового вагу кожного слова, або слугує “завершальним акордом” мотиву мініатюри. Ужиті всередині тексту близькозвучні слова є творчою знахідкою поетки, естетизують думку: *Пролог проліг без докорів, про-вин...; іноді їхнє використання – основа композиції всієї мініатюри:**

Від сумніву до суму – стебелинка...

Від здогадки до згадки –

пелюстки... до сповіді...

залишилась хвилинка...

від сподівань... на березі ріки... [94].

Цікавим вирішенням є мовна гра, основана на тавтології та варіюванні граматичних форм одного слова. Зміст такої мініатюри – справжнє *плетиво думок*:

Те, що було,

могло, мабуть, не бути...

Якби збулося, було б навпаки...

Але, щоб бути – не забудь забути,

що відбулося – буде хай таки [71].

Елементом мовної гри вважаємо графічне виділення слова чи частини слова з метою акцентування важливого значеннєвого компонента: *Часто частка “Не” / заважає бачити голоВНЕ*. Увага до внутрішньої форми слова – виразна особливість стилю поетки.

Так само уважно ставиться авторка до граматичного вираження поетичного слова. Іменники та дієслова – основа її поетичних мініатюр. Іменники констатують побачене і відчуте, омовлюють естетичні категорії та їхні протилежності, є тими *вузликами стежок, намистинами свят і буднів, мережками днів, листями слів*, які творять *збірку життя*. Ірина Кметь обрала власний стиль компонування рядків: часте вживання трикрапок уповільнює ритмомелодику вірша, надає емоційної виразності компонентам. Часто такі трикрапки бачимо саме після іменників:

Спокою... світла... спокою...

Солоду світлих слів...

Спекою спити спекою серед сльоти, снігів [133].

Номінуючи іменниками фрагменти подій, предметні деталі, асоціації, у кінці мініатюри авторка все ж уживає дієслово і робить на ньому важливий акцент (рідше навпаки):

Вузьенька стежка...

Болотяна стрічка...

жадана зустріч..

Догоряє свічка... [59].

Дієслова в поетичних мініатюрах мають особливу стилістичну функцію – на-

громаджують значення дії, але не підсилюють чи послаблюють її, а розширюють художнє уявлення про суб'єкт дії, художній образ. За словами поетки, “кілька слів із в'язки дієслів – доспілі зерна до колосся жита” [39]. Звичною моделлю є однорідний ряд, що складається мінімум із трьох дієслів: *осіннє сонце золотоволосе... / Вигоює, вирівнює, вийма...; Це павутиння треба полюбити... / Просіяти, просяяти, простити*. Зауважимо, що частіше дієслова власне і творять мініатюру, вибудовують її каркас і стосуються вони дій Людини. Поетка філософськи осмислює буття, шукає правильні, світлі шляхи на життєвому полі. Використання інфінітивної форми, вважаємо, надає висловленому значення поради, заклику, має декларативний характер: *Прополоти... пополоти... полоти – / очищати від бур'янів землю. / Пробачити... побачити... бачити – / очищати від бур'янів серце. / Провести... повести... вести – / очищати від бур'янів думки; довірення вірним – вернутись, / діждати, дерзати, набути... / знемоги зневіри позбутись / і вірити помислу Бога...; радіти, летіти й цінувати / розквітлу у спокої мить*. Енергія природи дає силу й енергію промовляти до читачів дієсловами наказового способу: *Почуй, подякуй, пригорни...; просить... шукайте... стукайте...* Дієслова-заклики також потребують осмислення, тому авторка часто робить після кожного з них паузу (*трикрапку-кладку*). Деколи нагромадження дієслів поєднується з іншими мовними засобами, що посилює образний рівень поезії:

Переступити і перетерпіти...

Перетривати, перервати чи...

Перечитати і переладнати...

Перезабути тільки ідучи... [38].

Природа жанру мініатюри зумовлює логічно струнку побудову, композиційно цілісний текст, який переважно легко запам'ятовується, емоційно-естетично впливає на читача, дає відчуття щирість діалогу з ним, викликає співпереживання й водночас змушує замислитись над глибокою думкою. Виділимо лише декілька структурних особливостей у досліджуваних мініатюрах. (1) Використання звертання. Передусім це ліричні звернення до представників живої та персоніфікованої природи, метафоризовані сполуки: *Моя пташино, пташку, / мій миленький, / полетимо з тобою за крайсвіт; Серпокрильцю, позич мені крила; Крила втомилися, пташко, треба летіти; Сніжинко, не тікай; Кораблику мій, / допливи до світанку*. Важливо, що ці звертання містяться на початку мініатюри, але не завжди засвідчують тематичну одноплановість тексту. Інші образи, до яких звертається поетка, – *Кобзар, країна, Бог, Народжена Дитина, отець Миколай* – ключові в темі поезії. Усі звертання ніжно-відверті, а то й урочисті. (2) Побудова тексту за структурою “запитання-відповідь”. Ця структура чітка й естетично досконала, смисловий центр міститься саме у відповіді: *Не мокрий під дощем? – / Поруч той, / хто тримає парасольку* [113]. Запитань і відповідей в одній із поезій є більше – 4, однотипні запитання (*Чи можна зупинити дощ? Чи можна спинити час? Чи можна спинити біль? Чи можна...?*) зумовили найбільше смислове навантаження також на останній відповіді: *Можна..., якщо вірити!* Наявний і ще один варіант – з непрямою відповіддю (*хто винний?! У пам'яті – чорнобильська весна*). (3) Використання риторичного запитання як важливого композиційного прийому. Зазвичай поетка формулює таке запитання в останньому рядку: *Недалекий Далеко заїде, але де?; Початок ніби є, а де ж його кінець?* Емоційно напружені всередині тексту болісно-короткі риторичні

запитання: *Чому?; Коли?* (4) Уведення в текст речень із структурно-семантичною ознакою побажання. Зауважимо, що такі життєствердні / вітальні інтенції особливо характерні для поезій Ірини Кметь. Численні добромисні побажання “висвічують” важливі життєві цінності Людини: *Хай лунає дзвінко пісня ця; Нехай не буде дня нового мало; солодкою хай буде кожна мить; Хай не торкнеться неба / голос трембіти...; Хай звучать перезвуки дощем, / хай не рвуться струни / в падолисті; Хай буде сонце всередині...; нехай не в’януть / без тепла роки!; Хай гріє вогник свічки у дорозі / писати задум серця до кінця... та багато ін.*

Висновки. Поетична мініатюра як жанр передбачає струнку логічну форму, смислову компресію, потужну емоційно-образну складову, глибинну філософічність. Власне цьому слугують мовноестетичні засоби; їхня вишуканість, витонченість, емоційна палітра мають сформувати в читача відчуття краси світу, життя, піднесеність почуттів. Невеликі за обсягом поезії Ірини Кметь презентують читачеві “цілісний образ мандрівки нивою земного життя”, де прожиті дні / *Божі дні* сповнені замилювання природою, сили почуттів, ємких філософських узагальнень. Естетичний вимір її поетичного слова багатогранний. Мініатюрам властива особлива ритмічна та фонетична організація, новаторські експерименти зі словом, актуалізація його внутрішньої форми, обігрування смислу, використання конотативної надбудови, смислова насиченість змісту в поєднанні з творчо реалізованою структурою. Комплекс художніх образів в поезії сягає національно-культурних джерел, звідси – епітети, порівняння, метафори-символи, особливо в описі світу природи. Гармонійно в поетичних рядках “живе” та “звучить” мистецтво – музика, вишивка, писанкарство. Філософічна “місткість” поетичних мініатюр як наслідок осмислення найвищих істин загальнолюдського досвіду в поєднанні зі суб’єктивним, особистісним світовідчуттям дає змогу стверджувати високу афористичність багатьох поезій.

Перспективи подальших розвідок. Поетичні мініатюри, які стали об’єктом дослідження, розгортають декілька концептуальних площин – природа, людина, Бог. Дослідження кожного лінгвоконцепта розкриє несподівані інтерпретації художніх образів і збагатить мовноестетичний реєстр художнього слова. Предметом подальших наукових розвідок можуть стати семантичні поля образів-символів, їхні смислові контексти, фонетичний інструментарій, стилістичне використання акцентуації, особливості використання емоційно-оцінної чи пасивної лексики. Потребують ширшого дослідження прийоми експресивного синтаксису, що забезпечують синтаксичну компресію мініатюр або лише афористичних константивів. Зрештою, цікавим матеріалом для дослідження можуть стати подальші творчі здобутки поетки, ліричні поезії, що описують нові життєві обрії, радісні та сумні реалії сьогодення, відображають суспільно важливий контекст подій.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Винник Т. Сюжет у малих літературних жанрах. *Studia methodologica*. Тернопіль, 2014. Вип. 37. С. 109–115.
3. Гінда О. Прозова мініатюра в контексті східнослов’янської літературознавчої жанрології (60–80-ті роки ХХ століття). *Проблеми слов’янознавства*. Львів, 1999. Вип. 50. С. 111–117.

4. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
5. Кметь І. Ралиця. Поезія. Львів : ТзОВ "Галицька видавнича спілка", 2019. 136 с.
6. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 423 с.
7. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ "Академія", 2007. Т. 2. 624 с.
8. Оліфіренко Л. В. Мовна естетика поезії Василя Стуса : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2002. 24 с.
9. Словарь української мови / упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко : у 4 т. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. Т. 4.
10. Шаф О. Еволюція жанрів української лірики рубежу ХХ–ХХІ століть : навч. посіб. Київ : ВЦ "Просвіта", 2012. 272 с.

References

1. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainsoi movy : 250000 / uklad. ta holov. red. V. T. Busel. Kyiv ; Irpin : Perun, 2005. 1728 s.
2. Vynnyk T. Siuzhet u malykh literaturnykh zhanrakh. *Studia methodologica*. Ternopil, 2014. Vyp. 37. S. 109–115.
3. Hinda O. Prozova miniatiura v konteksti skhidnoslovianskoi literaturoznavchoi zhanrolohii (60–80-ti roky XX stolittia). *Problemy slovianoznavstva*. Lviv, 1999. Vyp. 50. S. 111–117.
4. Zhaivoronok V. V. Znaky ukrainsoi etnokultury : slovnyk-dovidnyk. Kyiv : Dovira, 2006. 703 s.
5. Kmet I. Ralytsia. Poeziia. Lviv : TzOV "Halytska vydavnycha spilka", 2019. 136 s.
6. Kochan I. M. Linhvistychnyi analiz tekstu : navch. posib. Kyiv : Znannia, 2008. 423 s.
7. Literaturoznavcha entsyklopediia : u 2 t. / avt.-uklad. Yu. I. Kovaliv. Kyiv : VTs "Akademiia", 2007. T. 2. 624 s.
8. Olifrenko L. V. Movna estetyka poezii Vasylia Stusa : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01. Donetsk, 2002. 24 s.
9. Slovar ukrainsoi movy / upor. z dod. vlas. materialu B. Hrinchenko : u 4 t. Kyiv : Vyd-vo AN URSR, 1958. T. 4.
10. Shaf O. Evoliutsiia zhanriv ukrainsoi liryky rubezhu XX–XXI stolit : navch. posib. Kyiv : VTs "Prosvita", 2012. 272 s.

AESTHETIC DIMENSION OF ARTISTIC WORD IN THE GENRE OF POETIC MINIATURE

Nina Stankevych

*Ivan Franko National University of Lviv
Department of Applied Linguistic
1/233, Universitets'ka St., 79001 Lviv, Ukraine
phone: (0322) 239 43 55
e-mail: stankevychnina@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-0823-1853>*

Poetic miniature as a literary genre involves a small amount of text and maximum concentration of thoughts, feelings, and artistic images. The semantic saturation of the content of the work determines the use of stylistic means that contribute to the aestheticization of the artistic word. The article analyzes various forms of expression of language aesthetics in Iryna Kmet's poetic miniatures – original in form, deeply philosophical in content, and rich in emotional palette.

The main conceptual spheres of poetic miniatures are defined – nature, man, art, God. Their relationship contributes to the creation of elaborate artistic images, philosophical generalization, and enhances the emotional and sensual spectrum of poetry.

The aesthetic dimension of Iryna Kmet's poetic words is polyhedral. The miniatures are characterized by a special rhythmic and phonetic organization, innovative experiments with the word (alliteration, paronymic attraction, writing a tautogram, the actualization of the internal form of the word, and playing with the content). The poet skilfully uses the connotative potential of the word and uses emotional and evaluative vocabulary, with which she demonstrates her own emotional experiences and reflections.

The main linguistic means of aestheticization are highlighted, the importance of artistic and figurative text-creating elements, and compositional techniques that have an emotional and aesthetic impact on the reader are emphasized. It is traced how the semantic saturation of the content is combined with a creatively implemented structure. It is proved that the complex of artistic images in poetry goes back to national and cultural sources, from where the poet draws epithets, similes, and metaphors-symbols, especially for describing the natural world.

The philosophical depth of poetic miniatures is a consequence of understanding the highest truths of human experience. The combination with a subjective, personal feeling of the surrounding world, and events in it determines the author's generalizations. This makes it possible to affirm the high aphoristic nature of many poems.

Key words: poetic miniature, linguistic stylistics, language aesthetic means, epithet, metaphor, antithesis, alliteration, language game, poetic syntax.

Стаття надійшла до редакції 26.07.2022

доопрацьована 30.07.2022

прийнята до друку 02.08.2022